

творчий тип мислення для застосування теоретичних знань та практичних умінь з спеціальних дисциплін інженерної складової циклу професійної та практичної підготовки. Отож на нашу думку дослідницька діяльність – як діяльність, заснована на дослідницькій поведінці особистості внаслідок функціонування в ній механізму пошукової активності.

Література

1. Амелина Н.С. Учебно-исследовательская деятельность студентов педвуза в процессе изучения дисциплин педагогического цикла : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Амелина Н.С. – КДПИ им. А.М.Горького. – Киев. – 1982. – 165 с.
2. Гальперин П.Я. Введение в психологию / Гальперин П.Я. – М. : Изд-во МГУ, 1976. – 151 с.
3. Гловин Н.М. Формування дослідницьких умінь з дисциплін природничо-математичного циклу в студентів агротехнічного інституту в процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04. „Теорія і методика професійної освіти” / Н.М. Гловин. — К., 2007. – 20 с.
4. Дьяченко М.И. Краткий психологический словарь : личность, образование, самообразование, профессия / М.И. Дьяченко, А.А. Кандыбович. – М.н. : Хэлтон, 1998. – 339 с.
5. Закон України “Про освіту” // Голос України. – 1996. – 25 квітня. – № 77.
6. Збірник основних нормативних актів про вищу освіту, наукову діяльність, підготовку та атестацію наукових кадрів. / за ред. проф. М.І. Панова. – Харків. : 2003. – 336с.
7. Кулешова В.В. Формування пошуково-дослідницьких умінь майбутніх інженерів-педагогів : навч.-метод. посіб. для викладачів та самостійної роботи студентів інженерно-педагогічних спеціальностей / Вікторія Володимирівна Кулешова. – Харків : УІПА, 2007. – 91с.
8. Рогозіна О.В. Формування дослідницьких умінь майбутніх учителів трудового навчання у процесі навчально-дослідницької діяльності / О.В. Рогозіна // зб. наук. праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – Бердянськ : БДПУ, 2005. – №3, С. 174-178
9. Український педагогічний словник / [авт.-уклад. Гончаренко С.І.]. – Київ. : Либідь, 1997. – 376 с.
10. Энциклопедический словарь : в 2 т. / [под. ред. Б.А. Введенского] – М. : Советская энциклопедия, 1963. – Т.1. – 656 с.

Анотація

У статті проводиться понятійний аналіз дослідницької діяльності як елементу фахової підготовки майбутніх інженерів-педагогів, розглядаються форми її здійснення та основні завдання у процесі підготовки фахівців.

Аннотация

В статье проводится понятийный анализ исследовательской деятельности как элемента профессиональной подготовки будущих инженеров-педагогов, рассматриваются формы ее осуществления и основные задачи в процессе подготовки специалистов.

Summary

The defenitional analysis of research activity as an element of future engineering teachers' professional training is carried out in the article; the forms of its realizing and the main tasks in the process of specialists' training are considered.

Ключові слова: діяльність, дослідницька діяльність, навчально-дослідницька діяльність, фахова підготовка, інженер-педагог.

Ключевые слова: деятельность, исследовательская деятельность, учебно-исследовательская деятельность, профессиональная подготовка, инженер-педагог.

Key words: activity, research activity, educational and research activity, professional training, an engineering teacher.

Подано до редакції 13.10.2011.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, доц. Харламенко В.Б.

УДК: 378.937 + 371.03

©2012

Осипова Т.Ю., Розум К.В.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ЗАПОБІГАННЯ І ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ

У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Постановка проблеми у загальному вигляді... У мінливих умовах сьогодення, пов'язаних із постійними змінами політичного, економічного, соціального стану у країні, вміння долати конфлікти й попереджувати їх виникнення є необхідною якістю для кожної особистості. Особливо це стосується учителів, діяльність яких насичена різноманітними конфліктними ситуаціями, що виникають у процесі спілкування з учнями, їхніми батьками, колегами, адміністрацією навчального закладу тощо. Молодому вчителю не легко пристосуватися до реальних умов професійної діяльності в певному навчальному закладі, адже він повинен не лише продемонструвати свої знання, вміння та навички з навчальної дисципліни, а й виявити свої здібності в

налагодженні стосунків як з учнями, так і з педагогічним колективом. Це потребує від учителя певних зусиль, спрямованих на попередження конфліктів або їх розв'язання у разі виникнення. Отже, виникає необхідність формування готовності майбутніх учителів до запобігання і розв'язання конфліктів у процесі їхньої професійної підготовки у вищому педагогічному навчальному закладі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Аналіз психолого-педагогічної літератури з питань конфліктів у педагогічних системах свідчить, що науковцями, здебільшого розглядаються проблеми шкільних колективів, а саме: всебічний аналіз конфліктів, їх запобігання і розв'язання в учнівському середовищі (А.Анцупов, Г.Балл, В.Басова, С.Гиренко, В.Журавльов, О.Ковальов, Я.Коломинський, О.Лукашенок, М.Рибакова, Є.Хаустова, А.Шкіль, Є.Шумилін та ін.); розгляд конфлікту як активного засобу виявлення та формування моральної зрілості підлітка (В.Афонькова, Т.Драгунова, А.Зосимовський, Є.Родченкова, О.Слапогузова та ін.); з'ясування сутності конфліктів, їх причин у педагогічних колективах – як між учителями, так і між директором навчального закладу і його підлеглими (О.Белкін, В.Жаворонков, І.Зиміна, Г.Карпова, А.Лукашенко, Т.Чистякова та ін.); аналіз педагогічних умов профілактики і подолання конфліктних ситуацій типу "вчитель-учні" (О.Белкін, О.Гуменюк, Ю.Костюшко, М.Рибакова, Ю.Черненко та ін.).

Хоча останнім часом з'явилися дослідження, що присвячені питанням підготовки майбутніх учителів до розв'язання конфліктів у педагогічному процесі (С.Банікіна, Г.Болтунова, М.Васильєва, О.Лукашенок, С.Мусатов, М.Рибакова, Г.Плютка, Л.Порохня, В.Семиченко, Л.Симонова, Н.Щуркова та ін.). Проблемою формування конфліктологічної культури майбутніх учителів займалися А.Ганєв, Є.Дурманенко, О.Іонова, Н.Самсонова, Т.Черняєва та ін., які визначають її як науково-педагогічну категорію, що є сплавом, єдністю антиконфліктогенних якостей на психічному, особистісному та соціальному рівні. І хоча розвитку вмінь майбутніх учителів запобігати і вирішувати конфліктні ситуації, формуванню їхньої конфліктологічної компетентності сьогодні все більше приділяється уваги, проблема підготовки майбутніх учителів гуманітарного профілю до здійснення такої діяльності залишається недостатньо вивченою.

Формулювання цілей статті... Метою статті є визначення необхідності підготовки майбутніх учителів гуманітарного профілю до запобігання і вирішення конфліктних ситуацій у професійній діяльності, висвітлення підходів сучасних науковців до здійснення такої підготовки під час навчання студентів у вищому педагогічному навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу дослідження... Підготовка майбутніх учителів до професійної діяльності в умовах сьогодення вимагає наближення навчання до реалій педагогічної практики, ефективного засвоєння професійно-ціннісного досвіду комунікації, педагогічної взаємодії, особливим чином організованої колективної творчої діяльності, що сприятиме формуванню у них готовності до запобігання і розв'язання конфліктів у професійній діяльності. Зауважимо, що у вищих педагогічних навчальних закладах недостатньо часу відводиться на вивчення конфліктології, що, здебільшого, розглядається в межах викладання дисципліни "Педагогіка". Хоча саме професія вчителя передбачає наявність умінь запобігати і вирішувати конфліктні ситуації, що виникають, і якими надто насичена професійна діяльність будь-якого вчителя. Зазвичай, вивчення конфліктології як науки, що досліджує об'єктивну реальність людського буття у зміні й розвитку, обмежується вивченням типів конфліктів, теорії конфлікту, проте недостатньо сприяє формуванню вмінь майбутніх учителів практично вирішувати конфліктні ситуації.

Конфліктологія, наука про зіткнення, проблемне функціонування особи, людського суспільства, природи, про взаємодію людини і природи. Протягом свого існування людина пізнавала світ, розвивалася, творила завдяки тому, що завжди стояла перед дилемою проблемних ситуацій. У цьому закладено великі потенції її життя, суспільного саморозвитку через розв'язання проблем взаємодії людей, людини і природи, людини та її психології. Основним стрижнем цього стали проблеми, що вимагали розв'язання через тверезе осмислення, гуманні дії та розумне передбачення, уникнення конфліктів [9, с. 99].

Зазначимо, що проблеми конфліктології знаходили своє осмислення у працях учених багатьох наук, зокрема таких, як філософія, історія, право, педагогіка, психологія, медицина, астрономія та ін. Пальму першості в описанні конфлікту більшість дослідників віддають Аристотелю, Платону, Т.Гоббсу, Ж.-Ж.Руссо та ін. Серед фундаторів теорії конфлікту можна назвати К.Маркса, М.Вебера, Г.Зіммеля та ін. Зокрема, Г.Зіммель уважав конфлікт універсальним явищем, стверджуючи, що безконфліктне суспільство не має механізму саморозвитку. Саме ця ідея в теорії конфлікту активізує інтерес до вивчення проблеми буття [5, с. 63].

Дослідження соціальних процесів, що відбуваються у суспільстві, свідчать, що конфлікт є однією з найважливіших соціальних проблем. Хоча слід відзначити, що з-поміж науковців, які займаються дослідженням питань конфлікту, немає єдиної думки щодо того, що він собою являє. Це зумовлено низкою причин: по-перше, складністю самого феномена конфлікту, по-друге, неоднозначним розумінням того, чим викликана його поява.

У більшості випадків конфлікт зумовлений об'єктивною ситуацією. Але певний час вона може не усвідомлюватися. Об'єктивізація конфлікту здійснюється лише після усвідомлення об'єктивної ситуації як

конфлікту. Саме усвідомлення породжує конфліктну поведінку. Натомість нерідко реальний конфлікт виникає, коли об'єктивних умов для виникнення конфлікту немає. Усвідомлення ситуації як конфліктної завжди має емоційне забарвлення. Виникнення та вплив емоцій на перебіг конфлікту є дуже важливою проблемою адекватного розв'язання конфліктних ситуацій і вимагає спеціального аналізу.

У процесі педагогічної діяльності можна виділити два основних типи ситуацій, що вимагають розв'язання:

1) типова – це часто повторювана при тих самих обставинах ситуація. Вона має подібні витоки та причини (наприклад, запізнення та пропуски занять учнями, невиконання домашніх завдань і т. ін.);

2) нетипова – ситуація, нехарактерна для учня чи групи (наприклад, здійснення правопорушення, випадки злодійства у класі чи в гуртожитку, відхід учня зі школи).

Такі ситуації вимагають виявлення причин та їх обґрунтованого аналізу для організації роботи із запобігання подібних випадків. Отже під час навчання майбутніх учителів гуманітарного профілю увагу слід приділити набуттю студентами знань і вмінь виявлення причин конфліктів, недопущенню переходу педагогічних ситуацій, що виникають, у конфліктні.

Серед потенційно конфліктогенних педагогічних ситуацій можна виділити такі: ситуації діяльності, що виникають із приводу невиконання учнем навчальних завдань, успішності, позаурочної діяльності; ситуації поведінки, що виникають із приводу порушення учнем правил поведінки; ситуації відносин, що виникають у сфері емоційно-особистісних відносин учнів і вчителів, у сфері їхнього спілкування у процесі педагогічної діяльності.

При всій розмаїтості конфліктів можна виокремити їх основні причини: в останні роки учні сильно змінились, тоді як деякі вчителі бачать їх такими, якими були учні десять-п'ятнадцять років тому, тому стосунки з учнями складаються напружені. Відсутність взаєморозуміння між педагогами й учнями, викликана насамперед незнанням вікових психологічних особливостей вихованців. Так, підвищена критичність, притаманна підлітковому віку, найчастіше сприймається вчителями як негативне ставлення до особистості. Консерватизм і стереотипність у виборі виховних методів і засобів. Учителем, зазвичай, оцінюється не окремий учинок учня, а його особистість. Така оцінка часто визначає ставлення до учня інших учителів. Оцінка учня нерідко будується на суб'єктивному сприйнятті його вчинку та малої поінформованості про його мотиви, особливості особистості, умови життя в родині.

Немаловажне значення має характер відносин, що склались між учителем та окремими учнями; особистісні якості та нестандартна поведінка цих учнів є причиною постійних конфліктів з ними, а також особистісні якості вчителя (дратівливість, брутальність, бажання помститись, самовдоволеність, безпорадність); настроїв учителя під час взаємодії з учнями; життєве неблагополуччя вчителя. Зазначені якості як учнів, так і вчителів часто й зумовлюють виникнення конфлікту.

Отже, під час вивчення педагогіки, конфліктології майбутніх учителів слід навчати вміню запобігати виникненню конфліктів. Запобігання виникненню конфлікту – це комплекс заходів, спрямованих на відтягування чи недопущення його виникнення, а також на зниження деструктивного впливу наслідків конфлікту на різні сторони соціальної системи. Стратегія запобігання конфліктам включає в себе систему конкретних дій, сукупність етапів і методів управління конкретними процесами суперечливих взаємин суспільних суб'єктів.

Розрізняють етапи часткового та повного запобігання конфліктам, а також раннього запобігання й випереджального їх розв'язання. Часткове запобігання стає можливим за умови блокування дії однієї з причин даного конфлікту, обмеження його негативного впливу на інтереси опонентів. Стратегія повного запобігання припускає нейтралізацію дії всього комплексу факторів, що детермінують конфлікт, дозволяє направити взаємодію суб'єктів у русло їх співробітництва для реалізації спільних інтересів. Випереджальне розв'язання конфліктів, як і раннє запобігання, означає не що інше, як узгодження позицій та інтересів опонентів у просторі соціальної єдності, досягнення згоди з більш важливих питань громадського життя.

Іншим важливим умінням, на нашу думку, є вміння здійснювати профілактику конфліктів. Профілактика конфліктів – це вид управлінської діяльності, що полягає у своєчасному розпізнаванні, усуненні чи ослабленні конфліктогенних факторів й обмеженні в такий спосіб можливості їх виникнення чи деструктивного розв'язання в майбутньому. У нашому разі це така організація діяльності учасників педагогічного процесу, що виключає чи зводить до мінімуму ймовірність виникнення конфліктів між ними.

Профілактику конфліктів розподіляють на первинну та вторинну. Первинна профілактика полягає у психологічній освіті можливих учасників конфлікту. Вторинну профілактику пов'язано з проведенням безпосередньої роботи зі зниження рівня напруженості в конфліктогенних групах. При цьому слід враховувати й аналізувати конфліктогени, тобто все те, що може викликати конфлікт (слово, дію чи бездіяльність, невербальні прояви тощо). Основними конфліктогенами є погрози, накази, неконструктивна критика, образи, прояв агресивності, егоїзм, приховування інформації, неправда та ін. У відповідь на них зазвичай застосовуються аналогічні за силою чи навіть сильніші конфліктогени.

На нашу думку, успішній діяльності щодо запобігання конфліктів у педагогічній діяльності сприятиме сформованість у майбутніх учителів гуманітарного профілю конфліктологічної культури. Зазначимо, що на

сучасному етапі в педагогіці увага науковців все частіше звертається на проблеми формування конфліктологічної культури, у складі якої ними розрізняються такі поняття, як “конфліктологічна компетентність” і “конфліктологічна готовність”.

Так, поняття конфліктологічної компетентності є предметом досліджень А.Анцупова, Є.Богданова, В.Зазикіна, У.Мастенбрука, Н.Самсонової, Л.Цой, А.Шипілова, Л.Петровської та ін.; педагогічні умови формування конфліктологічної компетентності розглядали С.Баникіна, В.Журавльов; специфіку понять “конфліктна компетентність” та “конфліктологічна компетентність” – О.Єфімова, Б.Хасан та ін.

Зауважимо, що науковці по-різному підходять до визначення поняття “конфліктологічна компетентність” та його змісту в житті людини і в професійній діяльності, зокрема: конфліктологічну компетентність розглядають як складову соціально-психологічної компетентності (А.Анцупов, У.Мастенбрук, Н.Самсонова, Л.Цой); як складову загальної комунікативної компетентності (Л.Петровська); як окремий вид професійної компетентності, що має зв'язки з іншими видами компетентностей, зокрема, із соціально-перцептивною, ауто-психологічною, із адміністративно-правовою (або професійно-керівною), із психолого-педагогічною. На думку Є.Богданова, конфліктологічна компетентність співвідноситься із соціальною компетентністю, складаючись із перцептивної, комунікативної міжособистісної і управлінської компетентності.

Розглянемо, які складові виокремлюють науковці у змісті поняття “конфліктологічна компетентність”. Т.Дзюба зазначає, що конфліктологічна компетентність охоплює: уміння ефективно використовувати технології запобігання конфлікту та подолання його. Конфліктологічна компетентність, продовжує автор, дає змогу знайти закономірності виникнення та розвитку конфлікту, щоб ліквідувати його або сприяти його конструктивному розв'язанню; навчитися критично аналізувати власні можливості і перспективи; оволодіти технологіями запобігання конфліктам, прогнозування й конструктивного розв'язання конфліктів, які передбачають знання прийомів аналізу ситуації [4].

Л.Івченко зауважує, що конфліктологічна компетентність передбачає наявність уміння орієнтуватись у соціальних ситуаціях; уміння правильно визначати особистісні особливості й емоційні стани інших людей; уміння обирати адекватні способи поведінки з ними і реалізовувати їх у процесі взаємодії; розуміння природи протиріч і конфліктів між людьми; формування конструктивного ставлення до конфліктів; наявність уміння безконфліктного спілкування у складних ситуаціях, уміння оцінювати і пояснювати проблемні ситуації, що виникають; наявність навичок керування конфліктними явищами; вміння розвивати конструктивний початок конфлікту, який виникає; вміння передбачати можливі наслідки конфліктів; уміння конструктивно регулювати протиріччя і конфлікти; наявність навичок усунення негативних наслідків конфліктів [6].

На думку Н.Гришиної, конфліктологічна компетентність зумовлює здатність індивіда ефективно взаємодіяти з оточенням у системі міжособистісних стосунків; розуміння природи протиріч і конфліктів між людьми; формування конструктивного ставлення до конфліктів, володіння навичками неконфліктного спілкування у важких ситуаціях; вміння оцінювати і пояснювати проблемні ситуації, що виникли; наявність навичок керування конфліктними явищами; вміння розвивати конструктивний початок конфліктів, що виникають; вміння передбачати можливі наслідки конфліктів; уміння конструктивно регулювати протиріччя і конфлікти; наявність навичок усунення негативних наслідків конфліктів [3].

Конфліктологічна компетентність спеціаліста, доходить висновку у своєму дослідженні Н.Самсонова, містить у собі систему конфліктологічних умінь вирішення професійних конфліктологічних задач з управління конфліктом і виконує перетворювальну функцію відносно конфліктогенного професійного середовища. Показниками сформованості конфліктологічної компетентності вчена визначає: 1) ступінь вирішення конфлікту; 2) наявність перетворень у конфліктогенному професійному середовищі внаслідок вирішення спеціалістом професійних конфліктологічних задач з управління конфліктом [8].

Отже, конфліктологічна компетентність майбутнього вчителя гуманітарного профілю передбачає його здатність виявляти причини, аналізувати і прогнозувати можливі конфліктні ситуації. Тобто, конфліктологічна компетентність є значущою складовою успішної професійно-педагогічної діяльності.

Науковцями розглядається також поняття “конфліктологічна готовність”, що трактується як готовність спеціаліста до розв'язання професійних конфліктологічних завдань, як здібність спеціаліста до виконання професійних завдань. Г.Болтунова, досліджуючи проблеми формування конфліктологічної готовності студента – майбутнього спеціаліста як суб'єкта навчальної діяльності, виокремлює в її складі три конфліктологічні вміння: 1) уміння бачити та розуміти конфлікт; 2) уміння прогнозувати та оцінювати наслідки конфлікту; 3) володіння засобами діагностування, попередження та розв'язання конфлікту, використання конфлікту у виховних цілях [2]. Н.Самсонова зауважує, що конфліктологічна готовність включає різноманітні настанови на усвідомлення професійної конфліктологічної задачі, моделі вірогідної конфліктної поведінки, визначення специфічних способів діяльності у професійному конфлікті, оцінку своїх можливостей у процесі розв'язання конфлікту. Показниками сформованості конфліктологічної готовності науковець виокремлює: 1) оптимальний вибір спеціалістом конфліктної стратегії; 2) самоуправління негативними емоційними станами в конфліктній ситуації; 3) здатність до

управління (впливу) опонентом професійного конфлікту внаслідок рефлексивного самовизначення [8]. На нашу думку, наявність зазначених умінь і здібностей є необхідними складовими в діяльності майбутніх учителів, оскільки вони часто стикатимуться з ситуаціями, які можуть перерости в конфліктні.

Зазначимо, що конфліктологічна компетентність і конфліктологічна готовність науковцями (В.Андрєєв, В.Журавльов, Н.Гришина, Н.Самосонова та ін.) розглядаються як складові конфліктологічної культури особистості.

Поняття “конфліктологічна культура” (за Н.Самосоновою) походить від двох дефініцій “конфлікт” та “культура”. Конфлікт – це найбільш гострий спосіб вирішення значущих протиріч, що виникають в процесі взаємодії, полягають у протидії суб’єктів конфлікту, переважно супроводжуючись негативними емоціями. Культура – це універсальний спосіб діяльності людини з освоєння світу і виявлення своєї внутрішньої сутності, результатом цієї діяльності є сукупність створених і накопичених культурних багатств як особливої форми культурної реальності, що служить однією із головних основ усєї людської діяльності і людського буття. Відтак, конфліктологічна культура особистості виявляється у ефективній діяльності із запобігання та розв’язання конфліктів [8].

Культура поведінки особистості в конфліктних ситуаціях або конфліктологічна культура – це якість особистості, що виявляється у вмінні вирішувати проблеми та долати протиріччя конструктивними способами. Конструктивним (продуктивним) можна назвати такий вихід людини з конфлікту, для якого характерне таке: вирішення проблеми з урахуванням обох сторін; свідомо, адекватна ситуації поведінка; збереження та покращення взаємовідносин між учасниками конфлікту [6].

На нашу думку, конфліктологічна культура є невід’ємною складовою професійної культури майбутнього вчителя, оскільки від його вміння запобігати виникненню конфліктів з учнями, їхніми батьками, колегами, адміністрацією навчального закладу залежить успішність перебігу навчально-виховного процесу, створення позитивної психологічної атмосфери для його учасників тощо. Зауважимо також, що крім викладання певного навчального предмета, вчитель виконує роль класного керівника, як наставника учнівського колективу, а тому вміння запобігати конфліктам чи вміло їх розв’язувати сприяє формуванню особистості майбутніх громадян нашої країни як членів суспільства.

Висновки... На підставі вивчення різноманітних підходів до ролі вмінь запобігати і розв’язувати конфлікти у професійній діяльності доходимо висновку, що конфліктологічна культура майбутніх учителів є важливою складовою їхньої професійної культури, від сформованості якої залежить успішність навчально-виховного процесу загальноосвітнього закладу. Отже, перед вищою педагогічною школою постає завдання цілеспрямованого формування конфліктологічної культури майбутніх учителів гуманітарного профілю. З огляду на зазначене, перспективу подальшого дослідження ми вбачаємо у визначенні педагогічних умов, що сприятимуть формуванню конфліктологічної культури студентів гуманітарного профілю, набуттю ними вмінь запобігання і розв’язання конфліктів у майбутній професійно-педагогічній діяльності.

Література

1. Анцупов А.Я. Введение в конфликтологию. Как предупреждать и разрешать межличностные конфликты/А.Я.Анцупов, А.А.Мальшев – К.: МАУП, 1996. – 214 с.
2. Болтунова Г.М. Формирование готовности учителя к разрешению конфликтных ситуаций в педагогическом процессе // Межвуз. сб. науч. тр. – Ишим, 1994. – С. 65-67.
3. Гришина Н. В. Психология конфликта.–[2-е изд.]. – СПб.: Питер, 2008. – 544 с.
4. Дзюба Т. Конфліктологічна компетентність директора школи / Т.Дзюба // Шлях освіти. – 2004. – №1. – С. 29-34.
5. Захарченко Е. Ю. Становление педагогической культуры молодого учителя / Е.Ю. Захарченко // Педагогика. – 2002. – №3. – С. 45-50.
6. Конфлікти в суспільстві: діагностики і профілактика: тези III Міжнародної науково-практичної конференції. – Київ-Чернівці, 1995. – 476 с.
7. Могилей І.В. Зміст емоціональної культури учителя і її структурні компоненти / І.В.Могилей // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: зб. наук. праць / За ред. В.І.Євдокимова, О.М.Микитюка. – Вип.3. – Харків: ХДПУ, 1997. –С.81-85.
8. Самсонова Н.В. Конфликтологическая культура специалиста и технология ее формирования в системе вузовского образования: [монографія] / Н.В.Самсонова. – Калининград: Изд-во КГУ, 2002. – 308 с.
9. Тренин Н.Н. Управление конфликтами: [учеб.-практ. пособие для вузов]/ Н.Н.Тренин – М.: ПРИОР, 1999. – 96 с.

Анотація

У статті визначається сутність підготовки майбутніх учителів гуманітарного профілю до запобігання і вирішення конфліктних ситуацій у професійній діяльності як педагогічної проблеми, висвітлюються підходи сучасних науковців до здійснення такої підготовки під час навчання студентів у вищому педагогічному навчальному закладі.

Аннотация

В статье определяется сущность подготовки будущих учителей гуманитарного профиля к предупреждению и решению конфликтных ситуаций в профессиональной деятельности как педагогическая

проблема, освещаются подходы современных ученых к осуществлению такой подготовки во время обучения студентов в высшем педагогическом учебном заведении.

Summary

The article determines the main point of preparation of future teachers with specialization pertaining to the humanities for prevention and solution of conflict situations in professional activity as a pedagogical problem, the approaches of present-day scholars to realization of such a preparation during students' studying at institute of higher education are brought to light.

Ключові слова: конфлікт, конфліктологічна компетентність, конфліктологічна готовність, конфліктологічна культура майбутніх учителів.

Ключевые слова: конфликт, конфликтологическая компетентность, конфликтологическая готовность, конфликтологическая культура будущих учителей.

Key words: conflict, conflict competence, conflict readiness, conflict culture of future teachers.

Подано до редакції 11.10.2011.

УДК 371.315.6

©2012

Плохута Т.М.

ДІАГНОСТИЧНІ КРИТЕРІЇ ОБ'ЄКТИВНОГО ОЦІНЮВАННЯ ВИКОНАННЯ СТУДЕНТАМИ ЕВРИСТИЧНИХ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сьогодні у вищій школі згідно з Національною доктриною розвитку освіти (2002 р.) на перший план виходить створення умов для творчої самореалізації особистості, насамперед за допомогою активізації самостійної пізнавально-творчої (евристичної) діяльності студентів. Рівень навчальних здобутків тих, хто навчається, як основний результат їхньої самореалізації багато в чому залежить від об'єктивності, надійності і систематичності діагностики й оцінювання пізнавально-творчих зусиль студентів. Проте останні часто небезпідставно скаржаться, що викладачі оцінюють їхні творчі досягнення суб'єктивно на основі "нефіксованих" критеріїв, які є надто загальними і неконкретними. Та й викладачі утрудняються досягти необхідної якості оцінки з причин відсутності вичерпного й доступного діагностичного інструментарію та достатньої дидактично-методичної готовності. Як наслідок виникає протиріччя між готовністю студентів до виконання відкритих творчих (евристичних) завдань і недосконалістю процедури діагностики й оцінювання творчих освітніх продуктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Спеціалісти у галузі педагогічної діагностики (К.Інгенкамп, І.Лернер, П.Підкасистий, О.Божович, Г.Залеський та ін.) стверджують, що найбільш ефективним методом вимірювання навчальних досягнень студентів є тестування, яке дає можливість провести це вимірювання оперативно, об'єктивно, валідно та надійно. Зарубіжні і вітчизняні тестологи (В.Аванесов, А.Анастасі, Т.Балихіна, В.Беспалько, Ю.Найман, В.Хлебніков та ін.) у своїх працях доводять численні переваги тестування, проте більшість дослідників (В.Звонников, М.Челишкова, Н.Смилкіна, В.Кім та ін.) уникають обґрунтування використання відкритих тестових завдань у навчальному процесі. З іншого боку, саме такі завдання максимально ефективно сприяють розвитку й активізації самостійної пізнавально-творчої діяльності тих, хто навчається, що стоїть на сьогодні у центрі навчального процесу. Науковці-дидакти А.Алексюк, В.Андреєв, В.Лозова, І.Прокопенко, І.Харламов та інші віддають самостійним творчим роботам студентства пріоритет у порівнянні з іншими видами пізнавальної діяльності, розкривають нові риси й характеристики самостійної праці, які відповідають сьогоднішнім вимогам до компетентності випускників вищої школи. У своїх працях дослідники евристичної дидактики А.Хуторський, М.Лазарєв, А.Король та ін. підкреслюють величезну роль відкритих евристичних завдань для розвитку самостійної пізнавально-творчої діяльності студентів.

Проте дослідження наукових праць виявило суттєву обмеженість існуючого інструментарію діагностики творчих освітніх продуктів і довело необхідність поєднання евристичних методів навчання й тестових методів діагностики, які б на основі провідних критеріїв сприяли якісному, об'єктивному й оперативному вимірюванню самостійних пізнавально-творчих досягнень студентів.

Формулювання цілей статті... У зв'язку з цим метою статті є визначення й обґрунтування діагностичних критеріїв для об'єктивного оцінювання евристичних тестових завдань. Для досягнення поставленої мети вважаємо за необхідне вирішити такі завдання:

- з'ясувати сутність поняття "критерії навчальних досягнень студентів";
- виділити основні дидактичні вимоги до визначення діагностичних критеріїв об'єктивного оцінювання евристичних тестових завдань.

Виклад основного матеріалу дослідження... Сучасна педагогічна діагностика потребує змін методів вимірювання результатів самостійної пізнавально-творчої діяльності студентів, які б дозволили крім адекватного оцінювання навчальних зусиль студентів, суттєво стимулювати й активізувати їхню діяльність.